

Slovenski dom

Štev. 166.

V Ljubljani, v petek, 24. julija 1942-XX.

Leto VII.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega
Izvor: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana.
Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Lubiana.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Il bollettino n. 786

Giarabub rioccupata dalle truppe italiane

Il Quartier Generale delle Forze Armate comunica:

Nella giornata di ieri aspri combattimenti si sono svolti nella zona di El Alamein. La lotta, che ha assunto carattere di particolare accanimento, si è conclusa a favore delle truppe dell'Asse. L'avversario è stato ovunque respinto e contrattaccato ed ha subito perdite gravi in uomini e in materiali: 800 prigionieri, in massima parte neo-zelandesi e indiani, sono caduti nelle nostre mani; 130 carri armati risultano distrutti sul campo.

Nella dura azione si sono particolarmente distinti in Corpo tedesco d'Africa e le divisioni italiane »Trieste« e »Brescia«.

Formazioni aeree dell'Asse sono ripetutamente intervenute nella battaglia; in combattimento tre apparecchi venivano abbattuti dalla caccia italiana, sei da quella tedesca; un altro aeroplano precipitava colpito dalle artiglierie contraeree di una nostra grande unità terrestre.

Azioni di bombardamento condotto sulla base di Mikabba hanno causato sensibili danni alle installazioni belliche, cacciatori germanici alla scorta distruggevano in ripetuti scontri, 4 »Spittfire«.

A Nord-Est di Port-Said nostri aerei, nonostante la vivace reazione avversaria che feriva alcuni componenti degli equipaggi, hanno colato a picco e affondato un piroscafo di 10.000 tonnellate navigante in convoglio.

Il 15 corrente, nostri reparti hanno rioccupato l'Oasi di Giarabub.

Zelenica Giarabub - spet v italijanskih rokah

Vojno poročilo št. 786 — Uspeh v zagrizeni bitki pri El Alameinu

Včeraj so se razvijali hudi boji na predelu pri El Alameinu. Bitka, ki je dobila značaj posebne zagrizenosti, se je končala v korist Osnih čet. Nasprotnik je bil povsod odbit, storjeni so bili nanj protinapadi in je imel hude izgube v ljudeh in v blagu. V naše roke je padlo 800 ujetnikov, največ Novozelandcev in Indijcev. Kaže, da je na bojišču bilo uničenih 130 oklepnih voz. V trdem nastopu so se posebno odlikovali nemški afriški zbor ter italijanski divizion »Trieste« in »Brescia«.

Letalske skupine Osi so ponovno posegle v bitko. V spopadu so italijanski lovci zbili tri stroje, šest pa nemški. Neko drugo letalo je treščilo na tla, ko ga je zadelo protiletalsko topništvo neke naše velike kopne enote.

Bombniški nastopi zoper oporišče Mikabba so povzročili znatno škodo na vojnih napravah. Nemški lovci iz spremstva so v ponovnih spopadih uničili štiri angleška letala vrste Spitfire.

Severovzhodno od Port Saida so naša letala navzlic nasprotnikovemu odporu, ki je ranil nekaj članov posadke, zadeli s torpedom in potopili 10.000-tonski parnik, ki je plul v konvoju.

15. julija so naši oddelki spet zasedli zelenico Giarabub.

Področje vojnih nastopov, 24. jul. s. Posebni dopisnik agencije Stefani poroča:

Kar naprej prihajajo podrobnosti o sovražnikovem večeršnjem nastopu, ki je v nekaterih trenutkih dobil značaj hude silovitosti. Nastop se je začel predsončnim zaradi mesečine. Nasprotnik je izvedel nenaden napad zoper italijanske čete in sicer tam, kjer so se potem morala izkazati največja prizadevanja. Italijanske sile ne le, da se niso dale presenetiti, temveč so polnoštevilno zajele celotne gručice Novozelandcev, ki jih Angleži poprej niso uporabljali.

Toda vse to je bilo samo priprava na jutranji nastop, ki se je razvijal silovito in nenadno še pred zoro. Stotine novozelandskih in indijskih ujetnikov ter nekaj desetlin uničenih oklepnih voz je predstavljalo uspeh nasprotnikovega nastopa na enem samem predelu bojišča. Popoldne se je italijansko črto videlo nedotaknjeno, čete pa pripravljene na protinapad.

Na nekem drugem predelu so Avstraleci že pred zoro začeli uporabljati običajne metalece megle ter krenili v napd na italijanske postojanke.

Takojšnji odgovor italijanskih oddelkov pa jih je prisilil k umiku in potem tudi do tega, da so z napadom prenehali. Tudi na tem predelu bojišča je nasprotnik izgubil številne oklepne voze in je bil prisiljen pustiti v italijanskih rokah nove stotine ujetnikov, ne da bi bil dosegel kakšen uspeh.

V celoti se obračun o večeršnjem dnevu, ki je kazal nasprotnikove napadalne namene, zaključuje jasno v italijansko korist ter še enkrat priča o visokem duhu italijanskih čet.

Vojaški in gospodarski pomen zadnjih italijanskih osvojitvev v Rusiji

Berlin, 24. julija. s. — »Angriff« z velikim poudarkom piše o zmagi italijanske vojske, ki se zdaj bori na južnem odseku vzhodnega bojišča. List porablja to priliko, da povzdigne v krepkih besedah briljantne dokaze o hrabrosti, ki so jih dali italijanski vojaki, ter velik pomen tudi dejanske pomoči, ki jo dajejo v vojni proti Sovjetski Rusiji.

List prikazuje pomen njihove zadnje zasedbe, o kateri govori večeršnje nemško vojno poročilo. Premoško področje Krasnij Luč, ki je 19. julija padlo v italijanske roke, je pokrajina vzhodno od velikega donškega področja. Na njem je nekaj manjših industrijskih mest. Mesto Krasnij Luč je bilo ustanovljeno šele v zadnjem času in ima 50 tisoč prebivalcev. To področje spada k onim obširnim nahajališčem premoga, ki leže v Južni Rusiji in ki so še prav posebno dragocena ne samo zaradi svojih obilnih zalog, pač pa zaradi najboljše kakovosti premoga, ki ga tu kopljejo.

Zlasti v Sterovski in v drugih krajih, ki leže ob železniški progi Rostov—Harkov, ima zemlja v sebi bogate zaloge antracita.

Zmage osi in surovine

Berlin, 24. jul. s. Države Osi, ki so pred vojno imele pri dobrih svetih, pri takimenovanih surovinah, pet odstotni delž, imajo zdaj pri njih 33% delež. Ta ugotovitev, kakor poroča berlinski list »Börsen Zeitung« ne izhaja iz italijanskih ali nemških računov, temveč iz glasila ameriških inženirjev in rudniških podjetnikov. Posebno zanimivo so v njem številke. Pred vojno so države Osi imele nadzorstvo nad 6% svetovne izdelave železa, 1% petroleja, 27% premoga, 0,50% boksita in magnezija. Ti odstotki so se povečali zdaj na 46, 7,53 in 49%. Ko bo napredovanje nemških, italijanskih in zavezniških vojsk doseglo vse napreje dolčen cilje, se bo odstotek petroleja zvišal na 22%, magnezija pa 67% svetovne pridelave. Za Japonsko so odstotki pri nekaterih surovinah še večji, glede nekaterih surovin pa ima Japonska danes popoln monopol.

Sovjetski poslanik razlaga Rooseveltu morebitne posledice popolnega ruskega poraza

Rim, 24. jul. s. Angleški tisk nič ne razlaga večeršnjega snidenja med predsednikom Združenih držav Rooseveltom ter med ruskim poslanikom v Washingtonu Litvinovim. Samo nekateri listi poudarjajo, da je sovjetski poslanik naslikal Rooseveltu ruski položaj v tako resni luči, da zavezniki lahko menijo, da stoje pred svojo največjo krizo od umika pri Dunkerqueu. Litvinov je povedal, da če bo ruska armada docela potolčena, splošni položaj zaveznikov ne bo tak kakor je bil po zlomu Francije, temveč tako resen, da za Anglijo in za Združene države ne bo niti najmanjše možnosti, da dobe vojno.

Posebnosti nemškega napredovanja na južnem ruskem bojišču

Berlin, 24. julija. s. Tudi včeraj so berlinski časopisi v razpravah v poteku bojev na vzhodnem bojišču podčrtavali značilnosti nemškega napredovanja na južnem odseku, čigar zares zagoniti ritem ne dopušča nasprotniku nobenega oddiha. Navzlic vsem težavam, zlasti vidljivosti in vročini, ki je pritisnila zadnje dni nad vsem imenovanim področjem, nadaljujejo nemški in zavezniški bojovníki z nezadržnim prodiranjem in resno ogražajo veliko industrijsko središče Rostov.

Kakor poroča nemško vrhovno poveljstvo, so nemške in zavezniške čete predrele v utrjeni pas okrog Rostova in so poglnele nasprotnika tudi iz vzhodnega dela mesta, kjer so bile urejene trdne protitankovske ovire. Med temi na-

stopi so bil odbiti tudi številni sovjetski protinapadi pri Rostovu. Napredovanje pehote in motoriziranih čet v smeri proti Rostovu so odlično podpirala krdelta stromoglavcev, ki so zmetala pravo točo bomb na utrjene postojanke in na zbirališča nasprotnikovih motornih vozil. Vojaške oblasti pravijo, da je bilo uničenih čez 400 vozil in lokomotiv na cestah in železnicah tega bojnega odseka.

Sovjetske izgube v ljudeh in blagu so že sedaj občutne. Med napadi na južni del mesta so bila ponovno zadeta skladišča streliva ter vojne delavnice. Tudi na odseku ob Doncu, kjer se ta reka spaja z Donom, so nemški bobniki učinkovito bombardirali pomembne tarče ter povzročili velike škode sovražniku.

Ob velikem kolenu Dona so nemške in zavezniške čete brez oddiha nadaljevale s preganjanjem zmedenih nasprotnikovih čet. Sem pa tja so se nekateri sovjetski oddelki poskušali upirati, toda njihovi napori so bili takoj spodbiti.

Severno od Voroneža so izpodleteli vsi sovražnikovi pehotni in oklepni napadi in je imel sovražnik velike izgube. Na bojišču je med drugim pustil 40 oklepnih vozil. Drugih 11 vozil so Nemci uničili med napadi severovzhodno od mesta, ko so napadale močne sovjetske čete, podprte s topništvom, tanki in močnimi oddelki letalstva. Pehotna divizija iz Mecklenburga je v svojih obrambnih bojih ob mostiščih na Donu uničila 61 tankov in to v času od 13. do 19. julija. Nemški lovci so v teh bitkah zbili 42 sovjetskih letal.

Nemško vojno poročilo

Nemci in Slovaki v okolici Rostova — Ruski napadi pri Voronežu odbiti Nepretrgani nastopi nemškega letalstva na ruski fronti

Hitlerjev glavni stan, 24. jul. s. Nemško vrhovno poveljstvo je včeraj dalo naslednje uradno vojno poročilo:

Nemške in slovaške čete so vdrle v utrjeno mostišče pred Rostovom in so pri nadaljevanju napada dosegle okolico mesta. Oddelek sovražnikovih sil, ki mu je bil odrezen umik proti Rostovu, je bil uničen. Nemško letalstvo je podnevi in ponoči zelo uspešno in močno napadalo železniške naprave južno od ustja Dona ter vrste nasprotnikovih prevozov.

Severovzhodno od Voroneža so bili v hudih bojih odbiti siloviti sovražnikovi napadi. Med temi spopadi je neka pehotna divizija uničila 39 nasprotnikovih oklepnih voz. V zaledju srednjega odseka na ruskem bojišču je spodletel poskus obkoljenih sovražnikovih skupin za izpad. Med številnimi padlimi je poveljnik 18. sovjetske konjeniške divizije general Ivanov. Na bojišču pri Vol-

kovi in na obkoljevalni fronti pri Lenigradu je nasprotnik obnovil svoje jalove napade.

V Finskem zalivu so nemška letala potopila sovjetsko ogledniško ladjo, neko drugo pa poškodvala.

V Egiptu so italijansko-nemške čete na predelu pri El Alameinu z uspešno podporo letalstva v zagrizenih bojih, ki so potekali od prav blizu, odbile vse poskuse za napad, ki jih je sovražnik delal vztrajno podnevi in ponoči ter z velikimi oddelki. V teh spopadih je bilo dobljenih 1000 ujetnikov ter uničenih 131 oklepnih voz.

Na južni in vzhodni angleški obali je nemško letalstvo včeraj in preteklo noč uspešno bombardiralo številne vojaške cilje. Od 10. do 22. julija je angleško letalstvo izgubilo 189 strojev, od tega 114 na Sredozemskem morju in v Severni Afriki. V iste mešure je nemško letalstvo v boju zoper Anglijo izgubilo 40 strojev.

Japonski gospodarski načrt za nadaljevanje vojne in za ureditev Velike Azije

Tokio, 24. julija. s. Včeraj se je na peto sejo sešel japonski odbor za ureditev velike Vzhodne Azije. Na seji so sestavili temeljni program glede rudarstva, manufakturne in električne industrije. Odborili so tudi program za organizacijo bančništva in finance ter za notranjo trgovino. Program, ki se nanaša na manufakturno industrijo, na rudniško in električno, se deli na dve obdobji. V prvem obdobju bo treba pospešiti izdelavo za nadaljevanje vojne ter za ureditev in ustalev domačega življenja. Za drugo obdobje pa dolčajo na-

črti veliko razširitev industrij, ki se tičejo narodne obrambe ter napredke dela za dobro narodov Vzhodne Azije. Glede bankarstva določajo načrti vzorce za poenostavitve vsega sistema, da bi se tako dosegla čim večja finančna moč države. Novi sistemi bodo uvedeni za ureditev bančnega prometa, glede emisijskih bank in denarnega obtoka. Vse bo temeljilo in se naslanjalo le na japonski denar jen. Izdani bodo tudi ukrepi za to, da se bo finančna moč izkoriščala v kar največji meri.

Uspehi nemških podmornic v prvih šestih mesecih vojne z Ameriko

Berlin, 24. julija. s. V tukajšnjih progih poudarjajo, da je danes poteklo točno šest mesecev od dneva, ko je nemško uradno vojno poročilo prvič omenilo zmagovito udejstvovanje nemških podmornic v ameriških vodah. V bližini vzhodne ameriške obale, kakor je bilo sporočeno, je bilo 24. januarja letos potopljenih 18 trgovskih ladij s skupno 125.000 tonami. Od tega trenutka dalje so se čedalje bolj ponavljali uspehi, ki so jih dosegle nemške podmornice, tem pa so se pridružili še uspehi italijanskih podmornic, ki so kmalu za nemškimi tudi odšle nastopat v ameriške vode.

V tukajšnjih krogih je spomin na to dal povod, da povedo, kako močna je bila delavnost nemških podmornic na raznih svetovnih morjih. Iz celotnega pogleda na potopitve, ki so jih v teh šestih mesecih izvedle izključno samo nemške podmornice, si lahko ustvarimo točno sliko o veličastnosti doseženih uspehov in o izgubah, ki sta jih v tem razdobju pretrpeli ameriška in angleška trgoveka mornarica.

V ameriških vodah in na drugih morjih so nemške podmornice od 24. januarja do danes potopile skupno 616 nasprotnikovih trgovskih ladij, ki so imele 3.843.200 ton. Od teh jih je bilo samo v ameriških vodah potopljenih 467 s skupno 2.917.600 tonami. Čeprav je nemogoče točno ugotoviti, vendar drži, da je velika večina teh ladij plula pod ameriško zastavo. Samo petrolejsko brodogrje Amerike in Anglije je izgubilo v omenjenem časovnem razdobju

163 ladij cistern s skupno 1.325.500 tonami, kar pomeni izgubo vsaj dva in pol milijona ton petroleja.

Če tem visokim številkam dodamo še številke o italijanskih in japonskih potopitvah, potem vidimo, da podvodno orožje držav trojne zveze predstavlja enega najstrahotnejših činilcev v sedanjem zmagovitem vojskovanju, ki je na vseh svetovnih morjih enako močno.

Ob koncu prvega polletja delavnosti nemških podmornic v ameriških vodah je vrhovni poveljnik nemške mornarice, Raeder, poslal admiralu Dönitzu, poveljniku nemškega podvodnega orožja, priručno pohvalno brzojavko.

Ustaška milica - najvišja nadzorstvena in upravna oblast na Hrvaškem

Zagreb, 24. julija. s. Hrvaški uradni list pri-
naša zakonski ukrep o ureditvi ustaške milice. Naloga ustaške milice je zagotoviti nadaljevanje ustaškega revolucionarnega duha in ustaških pridobitev za narodno osvobodjenje, dajati poročila za varnost naroda ter sodelovati pri obrambi države. Ustaška milica je bistvena sestavina orožnih sil hrvaške države in jo sestavljajo aktivne skupine poglavinikovih oddelkov, oddelkov za promet, orožniških oddelkov, oddelkov policijske straže, oddelkov ustaške šolske službe, oddelkov, do-

danih tečaju za ustaško pripravo ter oddelkov ustaškega sodišča.

Vrhovni poveljnik milice je Poglavinik, ki opravlja svoje posle po poveljniku milice. Tega imenuje sam in je tudi samo njemu odgovoren. Poveljstvo ustaške milice je najvišja nadzorstvena in upravna oblast. V vrste ustaške milice lahko pripuste vsakega člana ustaškega gibanja, ki ga bodo spoznali za telesno in moralno vrednega. Služba v ustaški milici je prostovoljna.

Angleška igra na arabski šahovnici

Ob smrti plemenskega poglavarja Šalana - Zanimiva primerjava sedanjega angleškega položaja na Bližnjem vzhodu s tistim v prejšnji svetovni vojni

Na Bližnjem vzhodu je te dni nenadno umrl poglavar turškega plemena Ruala, Nuri Ibn Šalan. Ruale, ki jih je kakih 50.000, so danes najmočnejše plemo v sirijemski pokrajini Džof, v polnem času pa so bivali v pokrajini Ghuta, vzhodno od Damaska, in Nagra na področju Hauana.

K rualski skupnosti so spadala štiri pušavška plemena, od katerih se je eno ločilo od rualske zveze ter prešlo h globoko vernim Vahabitom v Nedžidu. Njegov poglavar Ibn Dughman je sklenil, da ne bo nikdar več prestopil sirijskih tal. Šalan je tako imel pod seboj samo še kakih 35 do 40.000 Beduinov, oziroma okrog 10.000 šotorov.

Nuri Ibn Šalan je v svojem, dogodkov polnem življenju

večkrat zamenjal svojega gospodarja

Pripadal je tistemu rodu pušavskih knezov, ki so pustili veljati le njihove postavine in so se podredili kakšni osrednji sili, bodisi domači ali tuji, če jim je kdo bogato plačal v zlatu. Šalan in njegovi Rualeci so v prejšnji svetovni vojni igrali veliko vlogo v pušavski politiki in strategiji angleškega polkovnika Lawrencea. Ta je že združil arabska plemena iz Hedžasa pod vrhovnim poveljstvom Feizala, poznejšega iraškega kralja, ko so na drugi strani bili rualski knezi še na turški strani. Šalan, ki je bil tedaj že močnejši gospodar, je dobil

iz angleške državne blagajne 125.000 zlatih funtov

ter odprl pot polkovniku Lawrenceju. Ni samo zavrnil Lawrencejevemu četam poti v rodovitno Sirhamsko deželo, pač pa jih je tudi še sam okrepil z več tisoč možmi. Šalan je pripadal tedaj s šerifom Huseinom iz Mekke, Ibn Saudom in krvočelnim Ibn Rašidom štiripredni detelji mogočnikov Arabskega polotoka.

Lawrence je sam zapisal o njem, da si svoje moči ni pridobil morda po rojstvu, z vojaškimi sposobnostmi ali zaradi posebne priljubljenosti, pač pa s surovo brezobzirnostjo, s katero je spravil vse izpod nog, kar mu ni bilo ljubilo.

V dobi, ko je bila Sirija pod francoskim pokroviteljstvom, je dobival Šalan mesečno 3000 zlatih frankov iz francoske državne blagajne in so ga zato smatrali za »lojalnega podložnika« oblasti v Damasku. Denar sta zapravila njegov sin in njegove strie po velikih mestih starega in novega sveta.

Niti sledu o kakem čutu za skupnost

Ker Sirija v nasprotju s Saudovo Arabijo in Irakom ni bila nikdar samostojna narodna država in ker dozdevne oblasti iz Damaska niso nikdar mogle prevzeti kakšne pobude za naseljevanje, tudi sirijška nomadska plemena niso ohranila niti sledu kakšnega čuta, da spadajo skupaj, čuta za isto skupnost, ki je obsežna v sirijško-libanonski državi. Iraku in Saudovi Arabiji se je poskušalo z modro naseljevalno, vzgojno in zdravstveno politiko vzbuditi v nomadskih plemenih v okviru njihovih meja močan čut skupnosti nasproti nacionalni avtoriteti. Dokaz za to so iraška kurdska plemena, ki jih — nasprotno perzijskim Kurdom — Angleži niso mogli nahujskati proti Bagdadu. Sirijška plemena pa so bila predmet zanimanja za vse tiste, ki so si na Bližnjem vzhodu skušali zagotoviti čimvečjo oblast. Vsak jih je skušal spraviti pod svoj vpliv. Ibn Saud in njegov sin sta imela Šalanovi vnukinji za ženi. Ker pa je šejk Šalan očividno višje cenil zlate funte kakor pa sorodstvene vezi ter je šel svojo pot, sta obe ti dve rualski ženi, ki sta prvotno igrali precejšnjo vlogo, kmalu izginiile med množico v harem kralja Sauda.

Gaullisti so kot dozdevni dediči francoske oblasti v Siriji mogli plačevati taktične sirijskih knezov še en ali dva meseca. S tem pa so bile njihove možnosti izčrpane ter je nastopil

trenutek, ki so nanj čakali Angleži

Ti so takoj, čim se je končala vojna v Siriji, poslali tja enega svojih najboljših poznavalcev Bližnjega vzhoda, polkovnika Blubba, ki naj bi prevzel vlogo nekdanjega polkovnika Lawrenceja. Zanimivo je, da si je polkovnik Blubb, nasprotno kot Lawrence, izbral za svojo prestolnico Deir-El-Zor v vzhodni Siriji. Irak je spriču sirijске voj-

ne padel popolnoma v roke Angležem, libanonski lovci, najboljši libanonski vojaški oddelek, pa je po sklenitvi miru s Sirijo prišel pod poveljstvo de Gaullea. Emir Abdulah Transjordanjski je bil že pred letom dni prodal svojo arabsko legijo s celotno opremo Angležem, da se je lahko poslužijo, kakor bi se jim zadelo najbolj pametno. Ibn Saud je bil popolnoma osamljen in prepuščen Angležem na milost in nemilost. Tako je pripadla polkovniku Blubbu naloga, da okrepi čimbolj tolikokrat omenjeni »naravni most« proti Indiji. Njegov delovno področje sta bila v glavnem Deir-El-Zor in Alepo ob transjordanjski meji.

Lansko jesen smo slišali, da so se sestali poglavarji plemen iz vse Arabije. Kneza Ruala ni bilo. Zato pa je bil na sestanku navzoč neki angleški zastopnik z mosulskega področja, ki naj bi očividno nadomestoval nenavzočnega zastopnika Kurdiv. Drugi sestanek pod vodstvom Blubba je

Amundsen — junak zemeljskih tečajev

Te dni je minilo 70 let, odkar se je rodil sloviti norveški raziskovalec polarnih krajev Roald Amundsen

Svetovni zemljevid iz osemdesetih let prejšnjega stoletja je bil precej drugačen, kakor pa je danes. Na njem so bile označene še velike bele lise »neraziskanega sveta«, zlasti v območjih obeh zemeljskih tečajev. In nad te »bele lise« se je sklanjal duh mladega Norvežana, ki je vse noči presedel ob zemljevidu. Bil je to poznejši slavni polarni raziskovalec Roald Amundsen.

Vprav te dni je poteklo sedemdeset let, odkar se je (16. julija 1872) rodil ta slavni mož v norveškem mestecu Borje. Ze kot mladenič ga je vlekel v neznane, neraziskane dežele. Z velikim navdušenjem je prebiral potopise svojega velikega rojaka Nansena, čigar potovanja s slovito ladjo »Fram« so v njem še stopnjevala hrepenenje po neodkritih polarnih deželah. Amundsenovi starši niso hoteli ničesar slišati o pustolovski naeritvi mladega Roalda. Mati je svojega nadarjenega sina namenila za zdravniški poklic.

S 27 leti se je Roald Amundsen udeležil neke belgijske odprave na Južni tečaj. To je bila

prva njegova pot v neznani svet

Pri tej odpravi je prevzel službo krmarja na ladji »Belgica« in na tej ladji si je pridobil svoje prvekušnje, kako je v polarnem svetu. Šele v letih 1903 do 1905 naj bi se bile uresničile njegove mladostne sanje. Dovolili so mu oditi na čisto samostojno potovanje proti Severnemu tečaju. Kupil si je malo jahto »Gjøa«, katere so se ribiči prej dolgo časa posluževali pri svojem lovu na slanike. In s to majhno ladjico, ki se je Amundsenu zdelo in je tudi bila dokaj bolj okretna za vožnjo med ledenimi skladi, kakor pa kak večji parnik, se je Roald Amundsen posrečilo kot prvemu prepluti tako imenovani »severozahodni prehod« severno od ameriške celine.

Ze prej je bil Amundsen na raznih znanstvenih zavodih izpopolnil svoje znanje ter se znanstveno visoko izobrazil. Zlasti je bil doma na polju elektromagnetnih merjenj. Zato si je mladi raziskovalec zastavil predvsem za cilj, poiskati severni magnetni zemeljski tečaj. In ta točka naj bi bila tam, kjer se mu bo magnetna igla »postavila na glavo«.

Medtem, ko se je pripravljal, da se odpelje s slovito in dobro preskušeno Nansenovo ladjo »Fram« proti Severnemu tečaju, pa sta ga prehitela raziskovalca Cook in Peary, ki sta leta 1909 dosegla severni magnetni tečaj. Amundsen je spril, če to novice, ki ga je gotovo malo zbolela, takoj

spremenil svoj načrt

9. avgusta 1910 je odrinil z ladjo »Fram« proti Južnemu tečaju. Meseca decembra naslednjega leta se mu je končno le posrečilo doseči Južni tečaj, pri čemer se je deloma vozil po morju, deloma pa na saneh s pasjo vprego.

Tedaj je njegovo ime postalo takorekoč čez noč slavno. Posebno pa je še zaslovel takrat, ko je nazaj grede z Južnega tečaja odkril tako imenovano »Verigo kraljice Maud«, kakor je krstil to, doslej neznan deželo. Ta gorska veriga se vzpenja do 4500 m visoko. V svojem delu »Zavzetje Južnega tečaja« je izredno zanimivo popisal to svojo pot v doslej neznane dežele.

Neuspelo potovanje skozi Behringov preliv

Prejšnja svetovna vojna je Amundsenu v marsičem prekrizala njegove drzne načrte, oziroma

sledil že čez nekaj tednov, tretji pa je bil potem v Aleppu.

Sele na koncu se je pridružil Angležem tudi Šalan. Z državnimi obiskom pri transjordanjskem emiru, zvestem angleškemu podniku, obiskom, ki je bil prirejen po vseh pravilih zahodne in vzhodne diplomacije, se je Šalan odpovedal dohodkom iz gaullistične državne blagajne ter prestopil v angleški tabor...

Zanimiva je

primerjava sedanjega angleškega položaja na Bližnjem vzhodu s tistim v prejšnji svetovni vojni

Tedaj je imel polkovnik Lawrence trdno oporo na arabskem polotoku v stremeljenih poglavarja iz Mekke, Huseina, ki se je hotel na vsak način ločiti od Turkov. Sodobni Lawrence, polkovnik Blubb, nastopa med posameznimi beduinskimi plemeni dvomljivih nagnjenj, ki spriču posebnih okoliščin še niso našli poti domov v narodno arabsko državo, dočim se angleži v arabskih deželah bore z državnima tvorbama. Irakom in Saudovo Arabijo, ki se skušata popolnoma otresti angleške nadoblasti.

vsaj zadržala za nekaj časa njih izvedbo. V letih 1918 do 1922 je naredil dvoje potovanj z ladjo »Maud«. Prevozil je »severovzhodni prehod«, Behringov zaliv in je moral dvakrat prezimiti, preden je leta 1920 mogel z Aljaske prodrati v Severno ledeno morje. Toda ta njegova potovanja niso rodila zaželenega uspeha.

Amundsen se je potem lotil drugega načrta, s katerim se je med prejšnjo svetovno vojno bavil tudi že grof Zeppelin. Sklenil je namreč

Severni tečaj preleteti z letalom

Ta njegov načrt je denarno podpiral tudi ameriški inženir Lincoln Ellsworth. Tudi norveška vlada mu je stala ob strani ter mu dala znova na razpolago ladjo »Fram«, da ga spremlja na njegovi poti. Posadka njegove odprave je štela 21 mož. Na razpolago pa je imel dvoje letal vrste »Dornier-Wale«. Odrinil je 21. maja 1925 iz Kingsbaya na Spitzbergih. Vsa svetovna javnost je tedaj z velikanskim zanimanjem sledila njegovi poti. Dolgo ni bilo potem nobenega sporočila, kaj je z Amundsonom, ali je živ ali pa ga je doletela smrt v večnem ledu. Ze je prevladalo splošno prepričanje, da se je odprava žalostno končala v neznanih severnih deželah, ko je slednjič 18. junija le prispela v Kingsbay novica, da se je Amundsen srečno vrnil. Njegovi letali sta preleteli v osmih urah le 1000 km dolgo pot, ker sta morali leteti stalno proti vetru, in že drugi dan sta porabili polovico bencinske zaloge. Bili sta prisiljeni pristati, pri čemer pa se je eno teh letal zapletlo med ledene skale. Šele 14. junija, ko je zazijala v ledu razpoka, je bilo možno misliti na vrnitev.

Ta polet na Severni tečaj je Amundsena postavil v središče svetovnega zanimanja, čeprav njegov prelet polarnih dežel ni rodil nobenih praktičnih uspehov in so ga smatrali bolj za športni nastop.

Sloni in morska bolezen

Ze pogosto so ugotovili da so med živalmi, ki so jih kdaj z ladjami prevažali po morju, posebno občutljivi za morsko bolezen vprav sloni. Vendar pa s tem še ni rečeno, da sloni, kadar se jih loti morska bolezen, tudi največ trpe. Pravijo, da ima morska bolezen neprimerno hujši vpliv na konje, čeprav se jih ne loti tako hitro, kot pa slonov. In med konji najhujše zadene ta bolezen dirkače.

Vse mačke morajo imeti zvončke

Zupanstvo portugalskega mesta Verral je zadnjič izdalo dokaj nenavadno odredbo, ki pač dokazuje, da so danes na Portugalskem še dokaj mirni časi in da se oblasti lahko bavijo s stvarmi, ki se v vojskujočih se državah zde skoraj nemogoče, vsaj pa ne prav preveč važne. Verralski župan je namreč odredil, da morajo odsej vse mačke, kolikor jih je v tem malem portugalskem mestecu, nositi zvončke, to pa zaradi tega, da ne bi polovice preveč ptičev. Ptičje zdaj mačji zvonček opozarja na bližajočo se nevarnost, ki se ji na ta nain lahko pravočasno izognejo.

Zahtevajte povsod naš list!

Kaznovani trgovci in kupci

Ker so prodajali kruh brez živih nakaznic, so bili kaznovani: Gabrijel Anton, pek, Tržaška 54, s 5 dni zapore in 1000 lir globe; Meznarič Josip, pek, Tržaška 4, na 2000 lir globe, Okorn Dušan, pek, Cernetova 25, 800 lir globe; Jerab Rudolf, trgovec, Čopova, 10 dni zapore in 2000 lir globe. — Zaradi tihotapljenja moke: Zupovec, gospodinja, Preska 4, 200 lir globe in zaplenbo moke, ki je bila izročena Prevodu; Verovšek Ciril, študent, Rožna ul. 27, 200 lir globe in zaplenbo moke, ki je bila izročena Prevodu. — Zaradi prepovedanega nakupovanja moke in prodajanje iste po previsoki ceni: Babšek Rozalija, prodajalka, Litijska 48, 20 dni zapore in 2000 lir globe. — Zaradi prekupevanja živih nakaznic so bili aretirani: Pokorn Ciril, natak, Sv. Petra c. 33; Likar Leon, stavec, Tržaška 64; Goršič Lojze, delavec, Tržaška 6 in Fink Marija, sobarica, Gregorčičeva 12. — Ker so neupravičeno prejeli živih nakaznic: Pieri Marija, pekova, Pod Hribom 60 na 500 lir globe; Bole Ivan, ravnatelj, Verdijeva 2 na 800 lir globe; Miksijska Vavclav, ravnatelj, Verdijeva 2 z 1200 lir globe, Nevsmal Josip, ravnatelj, Verdijeva 2 z 1200 lir globe. Poleg tega so bile vsem odvzete živih nakaznic. — Ker ni hotela prodajati drv za kurjavo: Živec Marija, gostilničarka, Cesta 29, oktobra 17 z globo 500 lir in 5 dni zapore. — Ker niso izobesili cenika so bili kaznovani s 400 lir globe: Dimnik Marija, prodajalka, Studence 19; Sare Apolonija, prodajalka, Kolezijska 6; Sotlar Frančiška, prodajalka, Kolezijska 24; Avšič Frančiška, prodajalka, Zadobrova 9; Kočvar Ivana, prodajalka, Bizovik 23 in Junger Alojzija, posetnica, Mala Čolnarska št. 6. — Z globo 500 lir je bila kaznovana Škrjanc Cecilija, prodajalka, Bleiweisova 5; z globo 600 lir pa Gustin Stanislav, trg., Bleiweisova 9.

Okrajno glavarstvo v Novem mestu je izreklo za mesec junij naslednje kazni nad trgovci, prodajalci in kupci: ker je prodajal tekstilno blago, ne da bi zahteval točke, je bil kaznovan z globo 200 lir Gudal Marko iz Drage v občini Radatovič. Zaradi nedovoljenega nakupa mesa sta bila kaznovana z globo 50 lir Bošnjak Viktor iz Ljubljane, Predovičeva 31 in Kržišnik Avgust iz Ljubljane, Pod Turnom 8. Obema je bilo meso zaplenjeno in izročeno Prevodu. Zaradi nedovoljenega nakupa racioniranih živil so bili kaznovani z globo 50 lir Ljubljanci: Vizjak Marko, Tržaška 12; Jenko Marija, Sv. Križ 15; Vrančič Ciril, Hrenova 17; Logar Jernej, Rožna dolina 12; Kotar Rudolf, Za Gradom 3; Kragelj Ivana, Opekarska 6 in Verovšek Terezija, Linhartova 41. Vsem so bila živila zaplenjena in izročena Prevodu. Ker nista prijavili žitnega pridelka Zavodu za prehrano, sta bili kaznovani z globo 100 lir Tisovec Ana iz Gornje Straže v občini Prečna in Komelj Frančiška iz Novega mesta. Trg sv. Florijana 6. Slednji je bilo žito zaplenjeno in izročeno Prevodu. Ker nista prijavila nakupa prašičev, sta bila kaznovana z globo 500 lir Drenik Alojzij iz Bršljina 78 in Drenik Marija iz Bršljina 7, oba iz občine Prečna. Ker nista izobesila cene na blagu, sta bila kaznovani v Novem mestu z globo 50 lir Gutman Leopoldina, Trg sv. Florijana 3 in Hlede Antonija, Zagrebška 15.

Ne uničujte gob v gozdovih!

Pred leti je bilo v časopisih vse polno prošnji in opozoril, naj ljudje, planinci, izletniki v svoji razigranosti vendar opuste vandalistična počenja nad gorskimi rožami, prav tako pa tudi nad cvetjem in zelenjem. Hvala Bogu, ljudje so sprevideali, da niso delali prav in te grde navade izginjajo. Danes sicer ne pridejo toliko na račun, ker imajo druge skrbi. V kratkem se bo začela »sezona« gob in že sedaj mnogi mislijo, kako bodo hodili nabirati gobe v bližnje ljubljanske gozdove, kjer najdejo stari gobarji še precej gob. Stari gobarji sicer kaj radi zamolče »storišče«, kar imajo popolnoma prav. Ti gobarji skrivajo tudi svoj »tabuc«, umetnost nabiranja gob, ki je tako važna za množitev gob.

Nabiranje gob je res umetnost. Zato ni kar vsakdo sposoben za to delo, če nima vsaj malo ljubezni do gobarstva, do teh božjih in tako okusnih božjih stvar. Tudi pri nabiranju gob lahko govorimo o vandalizmu. Gobarji namreč predobro vedo, da ni vseeno, kako nabiramo gobe. Mnogi niti ne poznajo vseh vrst užitnih gob in trgajo gobe kar po vrsti, s seboj pa odnese le tiste, ki jih dobro poznajo, druge pa puste, da zginejo. Tako počenje seveda je v škodo vsem gobarjem. Mnogi potem ne vedo, da ne smejo gob izruvati kar s koreninami globoko. Goba ima namreč v zemlji korenino in korenice, iz katerih poženejo nove gobe. Mnogi tudi ne vedo, da morajo gobe tudi dozoreti, kajti gobe imajo pod klobukom »trse«, semena. Če trgamo gobe predčasno, prav tako škodujemo razmnožitvi gob. Prav tudi ni, da nekateri odrežejo gobe nizko na betu ob zemlji, v kateri tako ostane koren, ki pa nato gnije, z njim pa gnijejo rade tudi korenice. Vse to je tako važno pred gobjo sezono, ko so nam ti božji sadovi vsakaor bolj pri srečo ko druga letu.

SELMA LAGERLOEF:

27

NA RAZPOTJIH SRCA

ROMAN

Jakobina Ekenstedt jo je prijateljsko in z zadovoljstvom sprejela. Čim pa jo je Karolina zagledala, se ji je vsilil občutek, da je sama strahovito in brezokusno kakor tudi nemodereno oblečena, predvsem pa, da z njenimi čevlji nekaj ni bilo v redu. Čevlji so bili sicer bleščeči in oovi, saj se je vaški čevljar pri tem na vso moč prizadeval, toda škripali so med hojo in še vedno zaudarjali po usnju.

Jakobina je povedla Karolino skozi več lepih soban v sobo svoje matere. Ko je stopala skozi stanovanje in zagledala parkete, velika vzrela in slikarji nad vrati, je skoraj obupala. Nak, v tej hiši je ne bodo mogli sprejeti kot ustrezajočo snaho, to je dobro razumela. To potovanje sem je bila njena največja neumnost.

Ko je stopila h gospe polkovnikovi, se ji ni čisto nič ublažil vtis, da se je spustila na docela napačno pot. Gospa Beate Ekenstedt je sedela na gugalnem stolu ob oknu in brala neko francosko knjigo. Ko je zagledala Karolino, je spregovorila nekaj francoskih besed in je ni niti dobro opazila, tako je bila namreč zapletena v svojo knjigo. Karolina je tudi razumela, kaj je gospa Ekenstedt rekla, toda jezilo jo je, da je skušala ugledna dama pokazati svoje znanje tujih jezikov in zato ji je odgovorila v svojem vsakdanjem krajevnem narečju. Pa ni uporabila južnošvedskega občevalnega jezika, ki so ga tudi omikani ljudje rabili in je bil lahko razumljiv, pač pa narečje siromakov in kmetov, kar pa je bilo nekaj čisto drugega.

Ugledna dama je nekaj časa grbančila čelo, pri tem pa je bila videti zelo razpoložena. Karolina se je opogumila ter se spustila v očiščljivo zgovornost svojega rodnega kraja. Kadar ni mogla prosto kričati ali plesati in se prepirati, ji je bil južnošvedski način iz-

ražanja neke vrste tolažba. Tukajšnja igra je bila zanjo tako in tako izgubljena. Toda v tem primeru je hotela tem uglednim ljudem pač pokazati, da se noče na noben način delati lepše, kakor pa je, da bi se jim s tem dobrikala.

Karolina je prispela zelo kasno v Karlstad in zaradi tega so pri polkovnikovi že imeli pripravljeno večerjo. Čez kratek čas je dejala gospa polkovnikova Jakobini, naj pelje prijateljico v jedilnico, da se bo mogla za večerjo malce okrepčati.

In tako je bil dan končan.

Naslednji dan je bila nedelja, in čim je bil zajtrk mimo, so šli v cerkev in poslušali pridigo stolnega prošta Sjoeburga. Cerkevno opravilo je trajalo skoraj dve uri in pol. Ko je bilo končano, je šel polkovnik s svojo soprogo, Jakobino in Karolino za nekaj časa na sprehod po karlstadskem trgu. Tam so srečali klopico znaneev, zraven pa je prišlo tudi nekaj gospodov, ki so se jim pridružili. Toda vsi so se gnetli le okrog gospe polkovnikove in se z njo bavali. Za Jakobino in Karolino pa niso imeli niti besedice, niti enega samega pogleda.

Po sprehodu je šla Karolina z ostalimi Ekenstedtovimi na njihov dom. Bil je približno čas za kosilo. H kosilu je bilo povabljenih še več gostov: stolni prošt, oba županova, bratje Stake kakor tudi Eva Ekenstedt s svojim poročnikom.

Med kosilom je imela gospa polkovnikova zelo izobražen razgovor s proštom in županom. Eva in Jakobina nista ziniti niti besedice, Karolina pa je prav tako molčala, potem ko je bila razumela, da je bila hišna navada taka, da je morala mladina molčati. Toda ves čas si ni želela drugega, kakor da bi bila daleč, daleč proč. Sedela je tako rekoč na trnju spriču priložnosti, da bo lahko staršem Karla Arturja pokazala, da sama uvideva, kako malo lastnosti ima za snaho po njihovemu okusu. Eno ji je že postalo jasno, da namreč njeno južnošvedsko narečje na noben način ni zadostovalo in zato se je morala odločiti za nekaj močnejšega in odločnejšega.

Po tem in takšnem potovanju, po takšni pridigi, po tistem sprehodu in po tem kosilu se ji je na vsak način zdelo nujno, da tem ljudem da na znanje, da ne misli dlje časa ostati tu.

Ene izmed brhkih, lepo oblečenih strežnje, ki so stale ob mizi,